

14 Μαρτίου 2014

Η ανθρώπινη και η Θεανθρώπινη φιλοσοφία

/ Γέροντας Ιωσήφ Βατοπαιδινός († 2009)

Γέροντας Ιωσήφ Βατοπαιδινός († 2009)

*«Ο άνθρωπος είναι όμοιος με τη ματαιότητα· οι ημέρες του περνούν σαν τη σκιά»
(Ψαλμ. 143, 4.).*

Δεν υπάρχει καταλληλότερος ιερός λόγος για να περιγράψουμε την ανθρώπινη ζωή και δραστηριότητα. Ματαιότητα δεν είναι κάθε επιδίωξη του ανθρώπου μέσα στο χώρο και το χρόνο;

«Ποιο είναι το κέρδος του ανθρώπου, μετά από τους κόπους που καταβάλλει, εδώ στη γη κάτω από τον ήλιο;»(Εκκλ. 1, 3.) Μήπως είναι αυτός ο λόγος, που το πρώτο πράγμα που κάνει ο άνθρωπος μόλις έλθει στον κόσμο είναι το κλάμα! Ποιός είναι ο παράγοντας που τον κάνει να κλαίει και να σπαράζει με πόνο, ενώ θα έπρεπε να χαίρεται και να σκιρτά για το προνόμιό του να μπαίνει στη σφαίρα της ζωής; Πόσο παράδοξα αρχίζει ο άνθρωπος! Ο χώρος και ο χρόνος υποδέχθηκαν τον άνθρωπο στο κράτος τους και του επέβαλαν τους βίαιους και απάνθρωπους νόμους και κανόνες της δύναμής τους χωρίς αναστολή. Μόλις ο άνθρωπος αισθανθεί τον εαυτό του εγκλωβισμένο, προσπαθεί να ανακτήσει την ελευθερία του. Αλλά μάταια κοπιάζει και φροντίζει. Το συμπέρασμα; Ο άνθρωπος είναι μια τραγική και θλιβερή ύπαρξη, καταδικασμένη να κρατά το ζυγό της δουλείας του, μη γνωρίζοντας από που έρχεται και που πηγαίνει. Δεν γνωρίζει και τη φύση του φορτίου του και το νόημα και το σκοπό του. Υποδουλωμένος στη σκληρή καταδίκη του διερωτάται, ποιός είναι ο σκοπός της εισόδου του στο σκληρό αυτόν αγώνα. Δεν είναι άσκοπο το πικρό φορτίο του χρόνου; Δεν είναι παράλογο το βάρος του χώρου; Ναι! Και τα δύο συναγωνίζονται πάνω στο θύμα τους, τον άνθρωπο.

Η ύπαρξη του ανθρώπου δεν είναι μάταιη, ούτε ο ίδιος είναι μάταιος, αλλά μια ακατανίκητη αναγκαιότητα· μόλις παρουσιασθεί ο άνθρωπος στη ζωή, βρίσκεται αιχμάλωτος κάτω από το ζυγό του χρόνου και του χώρου. Τί προσφέρει επί τέλους

αυτή η φυλακή; Σ' αυτή τη φυλακή βρίσκεται όλος ο κόσμος. Αν ζητήσουμε από αυτόν να μας περιγράψει την ιδιότητά του, τα συναισθήματά του, την αποστολή του, τα όνειρα του, τί άλλο θα μας εξέφραζε παρά την τραγική του απογοήτευση; Πέραν του τι φαντάζεται ή περιμένει, συνολικά όσα επικρατούν και συνεχούν τον κόσμο, και κάθε άνθρωπο ιδιαιτέρως, είναι ο πόνος, τα βάσανα, οι θλίψεις, οι τραγωδίες, οι φόνοι και η απόγνωση! Αν μόνοι μας ερευνήσουμε αυτόν τον κόσμο θα βρούμε ότι είναι ένας μελλοθάνατος χωρίς καμιά ελπίδα. Απ' αυτό αποδεικνύεται, γιατί η πικρία και η οδύνη σφίγγουν κάθε ανθρώπινη καρδιά, τα δε δάκρυα έγιναν κοινό γνώρισμα σ' όλη την ανθρωπότητα. Πίσω απ' όλα αυτά τα δεινά στέκεται αμείλικτος, ο πιο μεγάλος εχθρός του ανθρώπου, για να τον αφανίσει ολοκληρωτικά.

Ποιός είναι αυτός; Ο θάνατος· το μόνο βέβαιο και απaráβατο στην ανθρώπινη ύπαρξη. Ποιός ο σκοπός των προτερημάτων, των ταλέντων, των ικανοτήτων και όσων, φυσικών και επίκτητων, μπορεί ο άνθρωπος να αναπτύξει και να καλλιεργήσει στον εαυτό του, όταν το φάσμα του θανάτου, ως δαμόκλειος σπάθη, κρέμεται συνεχώς πάνω από το κεφάλι του;

Αίσθηση, σκέψη, μνήμη, συνείδηση, τί είναι όλα αυτά; Δεν είναι μήπως τα στοιχεία της προσωπικότητας;

Αίσθηση. Πράγματι είναι στοιχείο πολύ ωφέλιμο, με το οποίο επικοινωνούμε με το περιβάλλον μας, εκλέγουμε το ευχάριστο, το τερπνό, το χρήσιμο, αποφεύγουμε τα βλαβερά και επικίνδυνα, και γενικά μετέχουμε όσο μπορούμε στην ευτυχία. Δεν γίνεται όμως βασανιστικό, όταν τα εργαλεία και όργανα του θανάτου μας εμποδίζουν από αυτήν την επαφή; Και τί μας απομένει παρά η νοσταλγία αυτών τα οποία τόσο επιθυμούμε, αλλά τα στερούμαστε;

Σκέψη. Τί είναι επί τέλους η σκέψη, παρά ένα αδιάλειπτο βάσανο μιας τυραννίας χωρίς τέλος; Μήπως δεν είναι το στοιχείο του παραλόγου; Αν η σκέψη ήταν ανθρώπινη σύλληψη ή εφεύρεση, θα ήταν εύκολη η απαλλαγή μας από την εξουσία της, αλλά δυστυχώς δεν είναι δικό μας επινόημα. Μας επιβάλλεται, και μάλιστα συνεχώς και όταν ακόμη εμείς δεν την επιθυμούμε. Μας ωθεί σε φαντασίες, πλάθει όνειρα, επιθυμίες, πόθους και νοσταλγίες, οι οποίες είναι απλησίαστες και μας βασανίζει. Θα προτιμούσαμε να μη σκεφτόμαστε ποτέ, διότι όσον υπάρχει αίσθηση και σκέψη στον άνθρωπο, είναι αδύνατον να μη θρηνεί με το φρικτό μυστήριο αυτού του κόσμου.

Μνήμη. Άλλο μαρτύριο πάνω στα προηγούμενα, όχι λιγότερο βασανιστικό. Μνήμη ποιού και ποιών πραγμάτων ή νοημάτων; Όλου του παρελθόντος, όχι μόνο του δικού μας, αλλά όλου του κόσμου και της ιστορίας του. Περίεργο φαινόμενο. Διά μέσου αοράτου και ακατάληπτου στοιχείου μετέχουμε αισθητά με όλο το

παρελθόν και την ιστορία και όμως αυτά μας είναι ακατάληπτα. Τί είναι επί τέλους η μνήμη; Πώς είναι, πού μένει, πώς λειτουργεί και πώς αυτομάτως φέρνει μπροστά μας τα σχήματα του παρελθόντος, πρόσωπα και πράγματα και εικόνες, πάντοτε τις ίδιες, και όσες φορές θελήσουμε; Ποιος χώρος συγκεντρώνει ως τεράστια αποθήκη τόσες εικόνες τόσων γεγονότων; Ποιος ο σκοπός όμως της οξύτητας της μνήμης, η επανάληψη τόσων γεγονότων; Δεν είναι βάσανο να φαντάζομαι και να βλέπω πράγματα τα οποία δεν μπορώ να πλησιάσω; Γιατί τα ενθυμούμαι, γιατί δεν σβήνονται και από τη μνήμη, όπως εξαφανίστηκαν και από την πραγματικότητα και μένουν ως μόνιμο μαρτύριο της επίγειας ζωής μας;

(Γέροντος Ιωσήφ, Εκ του θανάτου εις την ζωήν, Ψυχωφελή Βατοπαιδινά 3, σ. 9-13, σε μεταφορά στην νεοελληνική γλώσσα)

<http://bitly.com/1oKNODd>